

Tun Sein. (1935). *Five Years in Siam*. Yangon: Thuriya Thadinsadai Limited. Pages 79. (in Burmese)

สิทธิพร เนตรนิยม

Sittiporn Netniyom

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Thailand

sittiporn85@gmail.com

ทูนเส่ง (Tun Sein) เอ็มจี ทูนเส่ง (MG Tun Sein) หรือจ้อหลี่เส่ง (၁၇၇၆၆၆) ในขณะนี้ยังไม่ทราบประวัติของเขาอย่างชัดเจนว่าที่จริงแล้วเขาเป็นใคร มาจากไหน และเข้ามาประกอบอาชีพอะไรในประเทศไทย เราเพียงแต่อนุมานถึงตัวตนของเขาจากชื่อที่บันทึกไว้ในผลงานของเขาว่า น่าจะเป็นชายชาวพม่าเชื้อสายจีนแซ่ “หลี่” ที่เดินทางเข้ามาทำงานอยู่กับบริษัทเอกชนในประเทศไทยแห่งหนึ่งเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าเขาอาจทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวหรือนักเขียนให้กับสำนักพิมพ์ในพม่า ซึ่งพิจารณาได้จากผลงานและสำนักพิมพ์ที่รับตีพิมพ์งานของเขา

หนังสือเรื่อง “Five Years in Siam” หรือ “Yodaya Pyi Hma Nga Hnit Kya” (ယိုးဒယားပြည်မှာငါ့နေကြတာ) ในภาษาพม่าที่แปลว่า “ระหว่างห้าปีที่ประเทศไทย” ของทูนเส่ง ถือเป็นหนังสือหายากในปัจจุบัน และเป็นที่ยึดจกกันแต่ในหมู่นักสะสมหนังสือเก่าของพม่า มีจำนวน 79 หน้า บรรจุเนื้อหาว่าด้วยประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชากรกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อยในสยามช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ๆ ที่สอดแทรกไว้ด้วยทัศนะของเขาในฐานะชาวพม่าที่เข้ามาในเวลานั้นไว้อย่างน่าสนใจ หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ.1935 (พ.ศ.2478) โดยสำนักพิมพ์ “Thuriya Thadinsadai Limited” (သူရိယထင်းစာတိုက်လီမိတက်) หรือ “The Sun Press Limited” ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1912 (พ.ศ.2455) โดยกลุ่มปัญญาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองและการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านอาณานิคมผ่านข้อมูลข่าวสารที่ปลูกเร้าให้ชาวพม่าตื่นตัวขึ้นเพื่อการเรียกร้องอิสรภาพ (ดูรายละเอียดใน <https://my.m.wikipedia.org/သူရိယထင်းစာ>) ดังนั้นการตีพิมพ์ผลงานชิ้นนี้ของสำนักพิมพ์จึงอาจมิใช่เพียงการเผยแพร่ความรู้ของประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดอย่างสยามเท่านั้น แต่อาจมีนัยสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างประเทศในช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 กำลังขยายตัวเข้าสู่อุษาคเนย์ จึงเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างความรู้เพื่อปูทางไปสู่อิสรภาพของชาวพม่าที่สำเร็จขึ้นในปี ค.ศ.1948 (พ.ศ.2491) หรือในอีก 12 ปีต่อมา ประเด็นดังกล่าวปรากฏอยู่ในส่วนคำนำของหนังสือเล่มนี้ว่า “...การได้ชัยชนะในสงครามก็ดี ความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างกันก็ดี หรือการตกเป็นเมืองขึ้นก็ดี ซึ่งประเทศเล็กๆ อย่าง

โยทยาเคยตกอยู่ในสถานการณ์เหล่านั้นมาแล้ว จนในปัจจุบันประเทศไทยก็ยังคงยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ภายใต้อำนาจเจ้าฉัตรของตนเองที่ดำรงอยู่สืบต่อกันมา โดยกษัตริย์ที่เรียกว่าเป็นศาสนทายาทผู้รักษาศาสนาของพระพุทธเจ้าให้เจริญรุ่งเรืองเป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจนไปในประเทศตะวันออกจนถึงตะวันตก สำหรับประชาชนชาวพม่าของเราต่างก็มีความสงสัยว่า เพราะเหตุใดประเทศนี้จึงสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และเพื่อกระตุ้นให้เลือดรักชาติของพวกเราลุกโชนขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้พยายามค้นหาและเขียนสิ่งที่พบเจอนั้นออกมา...” (Tun Sein, 1935, Preface) สำหรับช่วงเวลาการบันทึกข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ อนุมานว่าน่าจะเขียนขึ้นในช่วง 5 ปีก่อนการปฏิวัติสยาม 1932 (พ.ศ.2475) แม้ว่าเอกสารนี้จะถูกพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ.1935 (พ.ศ.2478) ซึ่งเป็นช่วงปีแห่งการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯ แต่ก็ไม่น่าพบบันทึกเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวอยู่ในเอกสาร

หนังสือแบ่งเป็นเรื่องย่อย 53 เรื่องซึ่งสามารถจำแนกออกมาได้ 5 หมวดเรื่องใหญ่ ได้แก่

1. **ประวัติศาสตร์** ที่กล่าวถึงการตั้งประเทศไทย อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรอยุธยา การโจมตีอยุธยาของพระเจ้าช้างเผือก วงศ์กษัตริย์ที่ตั้งเมืองบางกอก เรื่องราวของชื่อเมืองหลวงบางกอก มูลเหตุความขัดแย้งระหว่างโยทยากับพม่า

2. **เศรษฐกิจ** เรื่องความมั่งคั่งของประเทศไทย เรื่องการขนส่งค้าขาย การเกษตรกรรม ฤดูกาล เรื่องของสวนเกษตร

3. **การเมืองการปกครอง** เช่น เรื่องของจังหวัดใหญ่ สามะโนประชากร กำลังด้านการทหาร เรื่องกษัตริย์โยทยา รูปแบบการปกครองประเทศ เรื่องพระราชวงศ์ ฐานันดรศักดิ์ชั้นยศ

4. **สังคมวิถีชีวิตวัฒนธรรม** เช่น พระศาสนาและการกำหนดใช้ศักราช การแต่งกาย การศึกษา ลักษณะนิสัยของชาวโยทยา เปรียบเทียบความเชื่อระหว่างชาวพม่ากับชาวโยทยา เมืองกับการสาธารณสุข การมหรสพ เรื่องที่เขียนเป็นพิเศษถึงผู้หญิงโยทยา นารีมีรูปเป็นทรัพย์ เขียนเป็นพิเศษเรื่องการแต่งกายของสตรีโยทยาในปัจจุบัน เขียนเป็นพิเศษเรื่องผู้ชายโยทยา เรื่องของโสเภณี สุขภาพเด็กและเยาวชน ความเชื่อพิเศษกับพิธีไล่ชิงช้า พระราชพิธีแรกนาขวัญ พระราชพิธีกฐินหลวงของกษัตริย์ เรื่องรามเกียรติ์

5. **การต่างประเทศ ชาวต่างประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์** เช่น เรื่องคนจีนกับประเทศไทย การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนพม่ากับโยทยา โอกาสของชาวต่างประเทศ กงสุลอังกฤษกับพันธมิตรชาวตะวันตกกับประเทศไทย ธงสีฝ่ายชายแดนพม่า เรื่องของชาวลาว เรื่องเมืองโคราช เรื่องเมืองเชียงใหม่ เรื่องอาณาจักรกัมพูชาประเทศเขมร เรื่องวัดนาคเสน เรื่องเขตแดนมาเลย์ที่เรียกว่ารัฐมาเลย์ เรื่องของชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอินโดจีน เรื่องราวของเจ้าชายมิงกุนกับรัฐบาลฝรั่งเศส

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของหนังสือโดยภาพรวมแล้วจะพบว่า ทูนเส่งมีทัศนคติเชิงบวกต่อสยามทั้งในเรื่องการรักษาอธิปไตยและการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนโยบายเปิดกว้าง และผ่อนปรนให้กับคนหลากหลายพันธุ์ และชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวยุโรปได้มีโอกาสเข้ามาทำงานหรือเป็นที่ปรึกษาให้แก่ภาคราชการและเอกชน ซึ่งเขาเห็นว่ามีจำนวนมากว่าที่พม่าเสียอีกดังบันทึกที่กล่าวว่า “...ประเทศไทยนั้น มีชาวตะวันตกหลายชาติหลายภาษามากกว่าประเทศพม่า เช่น พวกฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ดัชต์ โปรตุเกส อเมริกัน อังกฤษ รัสเซีย สเปน เหล่านี้ล้วนเป็นชาวตะวันตก ซึ่งมีมากกว่าที่ประเทศพม่า ส่วนพวกประเทศ

ฝ่ายตะวันออกก็มีญี่ปุ่น จีนหลากหลายเผ่า [กวางตุง ไทหล่า (แคะ) ฮกเกี้ยน] (สิงคโปร์ ปีนัง จีนมลายู) ชาวมลายูจากหมู่เกาะมาเลย์ แยกปชู ชาวอินเดียหลายเผ่าพันธุ์ ชาวเกาะสิงห์ เซมร ชาวอันนัม พม่า ไทใหญ่ ชาวเขาดอยก็มีมาก ชาวรามัญโต้งตะโล่งสามที่ทั้งน้ำจืดน้ำเค็มก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก เหล่านี้เราอาจพูดได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มี (คนหลากหลายพันธุ์มากที่สุด) ในเอเชียตะวันออก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการเปิดช่องทางติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ รวมถึงการเกษตรเพิ่มขึ้นตั้งแต่รัชกาลนั้นเป็นต้นมา จนถึงรัชกาลของกษัตริย์รามาที่ 7 ก็มีกิจการต่างๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม...” (Tun Sein, 1935, p.11) ในกรณีเดียวกัน แม้แต่ชาวพม่าเองซึ่งเคยเป็นศัตรูคู่แค้นกันในอดีตก็ได้รับโอกาสนี้ด้วย ซึ่งเขายืนยันว่า “...ฝ่ายรัฐบาลได้ผ่อนปรนให้ชาวพม่าเข้าทำงานในหน่วยงานราชการซึ่งพบเห็นได้เป็นจำนวนมาก พวกเขาได้ค่าตอบแทนเดือนละ 500 - 600 จี๊ต และกล่าวได้ว่าพวกเขาได้รับเกียรติในตำแหน่งหน้าที่การงานเสมอกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในประเทศพม่าของเรา...” (Tun Sein, 1935, p.6) ดังนั้นในส่วนลักษณะนิสัยของชาวสยาม ทุนเส็งจึงไม่ลังเลที่จะแสดงทัศนะเชิงบวกว่าชาวสยามเป็นคนที่เปิดกว้าง พร้อมปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลง มีความทันสมัย แต่ก็ไม่ละทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตนไป สุภาพ ถ่อมตน ใจคอไม่โหดร้าย เข้ากับคนอื่นง่าย ไม่เย่อหยิ่งถือตน แม้จะรักสนุก มั่วเมาก็บ่อยมุขไปบ้าง แต่ก็มองเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจแม้ในภาวะยากลำบาก ผิดกับชาวพม่าที่เป็นนักอนุรักษ์นิยม ไม่พยายามปรับตัว และมองไม่เห็นช่องทางเศรษฐกิจเท่ากับชาวสยาม

สำหรับอุปสรรคและข้อผิดพลาดที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ที่สำรวจพบ คือ 1. การเรียงพิมพ์แบบเก่า ทำให้อักษรขาดความคมชัด อ่านยาก การสะกดตกหล่น ซึ่งเป็นปัญหาต่อการอ่านและการแปล 2. สำนวนภาษามีการกล่าวซ้ำๆ ในประเด็นเดิม ทำให้เนื้อความเยิ่นเย้อ อีกทั้งสำนวนภาษาแบบเก่าทำให้เกิดอุปสรรคต่อผู้แปลซึ่งเป็นคนนอกวัฒนธรรม 3. ความคลาดเคลื่อนของข้อมูล เช่น ปี ชื่อบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์บางอย่าง เป็นต้น ซึ่งผู้อ่านควรตรวจสอบอย่างละเอียดแล้วทำเชิงอรรถเอาไว้เพื่อเป็นข้อสังเกต

กล่าวโดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรกคือ ในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของสยามในสมัยรัชกาลที่ 7 ผ่านทัศนะของชาวพม่า ที่ชี้ให้เห็นว่า ประเทศสยามเคยมีฐานะเป็นแรงบันดาลใจในการรักษาอธิปไตย อีสรภาพ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้กับปัญญาชนส่วนหนึ่งในประเทศพม่า ทั้งยังมองว่าสยามเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ที่เดินไปพร้อมความทันสมัย และดินแดนของโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีให้กับชาวต่างประเทศ และประการที่สอง หนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นเอกสารหายากที่มีบทบาทต่อการสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวกของสยามลงไปในความรับรู้ของสังคมพม่า จึงมีในฐานะเป็นอำนาจละมุน (soft power) ในการผลิตซ้ำวาทกรรมที่ว่าด้วย “โยธานิยม” หรือ “ความนิยมชมชอบในผลิตผลทางวัฒนธรรมจากสยามหรือไทย” ไว้ในสังคมพม่าที่มีมากกว่า 85 ปี ที่ยังไม่เคยมีการแปลและศึกษาเอกสารฉบับนี้ไว้ในวงวิชาการด้านพม่าศึกษาของประเทศไทยมาก่อน